

Officially, the Ukrainians began to emigrate to Brazil in 1895. However, it is possible that the earliest settlers came here for 10-15 years before. The reason for this mess is weak national identity of these immigrants. Immigrants from the Austro-Hungarian Empire, almost characters of stories by Ivan Franko, they often did not know how to be called: Rusin, ruthenium, Poles or Austrians.

In recent years among Brazilian Ukrainian the quantity of employed in business, education, and other modern professions was increased. However, the majority of Brazilian Ukrainian as their ancestors settlers remain poor farmers. This relative stagnation makes them unique among Ukrainians living in the Diaspora.

That is needed to emphasize the unity and harmonious coexistence of the Catholic and Orthodox churches in Brazil. And the fact that Catholics celebrate the Gregorian calendar and the Orthodox celebrate the Julian calendar does not prevent them from being together, follow the general road to unity, to preserve the national identity of the Ukrainian society, to raise its level, enrich Ukrainian customs, traditions and the language. In contrast, it must be said that the decision to leave their homeland, as a rule, was severe fractures in the fate of each of the Ukrainian emigrants.

**Key words:** Ukrainian diaspora, Ukrainian immigration.

УДК 323.1

**С. А. АСЛАНОВ**

## **ВИТОКИ ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ У ПОЛІТИЧНИХ ТРАКТАТАХ АНТИЧНОСТІ**

*Аналізуються витoki етнополітичної стабільності в політичних трактатах античності – Стародавнього Риму та Греції. Філософсько-політичні течії цієї доби звеличували порядок та стабільність як головні політичні цінності, засуджуючи нестабільність та спроби дестабілізації. Незважаючи на те, що мислителі античності не вживали поняття «етнополітична стабільність», вони осмислювали, аналізувати різні виміри нестабільності, її руйнівні наслідки для держав і пропонували власні проекти побудови стабільної держави.*

**Ключові слова:** етнополітична стабільність, політична стабільність, держава.

**Асланов С.А. Истоки этнополитической стабильности в политических трактатах античности**

*Анализируются истоки этнополитической стабильности в политических трактатах античности – Древнего Рима и Греции. Философско-политические течения этой эпохи рассматривали порядок и стабильность в качестве*

---

© АСЛАНОВ Стелас Антiпович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Ужгородського національного університету

главных политических ценностей, осуждая нестабильность и попытки дестабилизации. Несмотря на то, что мыслители античности не употребляли понятия «этнополитическая стабильность», они анализировали разные измерения нестабильности, ее разрушительные последствия для государства и предлагали собственные проекты построения стабильного государства.

**Ключевые слова:** этнополитическая стабильность, политическая стабильность, государство.

### **Aslanov Stelas. The origins of ethno-political stability in political tractates of antiquity**

*The origins of ethno-political stability in political tractates of antiquity – Ancient Rome and Greece are analyzed. Philosophical and political trends of that epoch regarded order and stability as main political values, condemning instability and attempts to destabilize situation. Despite of the fact that antiquity thinkers didn't use the ethno-political stability term, they analyzed various dimensions of instability, its destroying consequences for states and proposed their own projects of stable state building.*

**Key words:** ethno-political stability, political stability, государство.

В історичному контексті стабільність є однією з іманентних характеристик розвитку суспільства в межах державної самоорганізації. Витоки політичної, а отже етнополітичної стабільності знаходимо вже у працях античних філософів. Мислителі розмірковували міркували на тим, якою має бути модель ідеальної держави, механізмами її управління, взаємовідносини між правителем та народом. В цьому контексті доцільно вивчити погляди давньоримських та давньогрецьких філософів.

Саме у Стародавньому Римі виникла юриспруденція як наука, її формування пов'язують з діяльністю римських юристів, їхніми працями та дослідженнями. Розглядаючи справи, римські юристи інтерпретували правові норми відповідно до вимог природного права і справедливості і у випадку колізії вдосконалювали чинні норми з урахуванням нових уявлень про справедливість і право. Як стверджує Т. Андрусак, юристи виступали як спеціалісти в галузі всіх соціальних норм і соціальних відхилень в цілому, а юриспруденція – як наука про всі ці норми і аномалії, як пізнання їхньої суті, причин, ролі і наслідків, як дослідження форм, засобів встановлення і підтримки нормативного порядку, а також належного покарання за його порушення<sup>1</sup>. Таке застосування природного права базувалося на пошуку справедливого рішення і було покликане запобігти несправедливості у соціальних та політичних відносинах, накопиченню невдоволення, соціального вибуху, що в кінцевому підсумку означає дестабілізацію. З цього випливає, що високий рівень

розвитку правовідносин, правової думки та юридичної практики стабілізував соціально-політичну ситуацію в Стародавньому Римі.

Ідеї стабільності знаходимо не лише в працях та діяльності юристів, а й у політичних вченнях, зокрема представників римської школи стоїків. Найвищим благом для стоїків, якого має прагнути людина, було її життя відповідно до природи. Взаємовідносини між людьми повинні базуватися на принципі – чини так, як хочеш, щоб чинили щодо тебе. Мудрим вважався той, що дотримується природних законів і є добродішним. Марк Аврелій (121–180 рр.) у праці «До самого себе» пропагує державу з рівним для всіх законом, якою повинні врядувати відповідно до рівності і рівноправності всіх. Імператор-стоїк вважав, що правитель має бути розумним, благочестивим і справедливим, увесь час намагатися прихилити на свій бік підданих. Марк Аврелій намагався створити справедливу державу, царство філософів, про яке мріяв не один античний мислитель. Йому це вдалося, принаймні під його керівництвом Рим був стабільною, справедливою державою, що гармонійно розвивалася. Марк Аврелій під час свого правління втілював принципи стоїцизму, обклавав високим податком заможних і ці кошти спрямував на відкриття сиротинців, заснування коледжів, де римляни мали можливість вивчати філософію. Він був останнім імператором Стародавнього Риму епохи «золотого віку». Очоливши державу, Марк Аврелій намагався врядувати максимально м'яко і демократично.

Імператора надихали погляди відомого римського стоїка Луція Сенеки (3–65 рр.) Марк Аврелій став втіленням прагнень та устремлень Сенеки про милосердного принцепса, що дбає про своїх підданих, – переконана дослідниця античності С. Сердюкова<sup>2</sup>. Сенека відстоював ідею духовної свободи всіх людей, незалежно від їх суспільного становища. Філософ запропонував природно-правову концепцію, в якій неминучий і божественний за своїм характером «закон долі» відіграє роль того права природи, якому підпорядковані всі людські прагнення і творіння, включаючи державу і право. Сенека був відомий своїм космополітизмом, вважаючи весвіт – природною державою зі своїм природним правом. Членами цієї держави за законом природи є всі люди, незалежно від того, визнають вони це чи ні.

Слід зазначити, що давньоримська політико-правова думка перебувала під значним впливом давньогрецьких політичних концепцій Сократа, Платона, Аристотеля. Незважаючи на критику, втілення

поглядів стоїків в управлінні державою дозволяло забезпечити стабільне і навіть демократичне правління, яке базувалося на принципах природності й справедливості. Водночас у науковій літературі можна знайти й протилежні точки зору на правління стоїка Марка Аврелія. С. Сердюкова заявляє, що таке стабільне і демократичне врядування заклало основу для подальшої дестабілізації ситуації в Римі. Дослідниця стверджує, що «при М. Аврелії в політичному плані не з'явилося нічого нового, ніякого розвитку. Суспільство і держава як будь-який живий організм не терпить простою, штучного стримування. Напруга накопичується і в результаті виливається в кризу. М. Аврелій... не зумів знайти вихід із критичної ситуації, не зміг побачити віддалені перспективи. Часто непопулярні заходи ведуть до оздоровлення держави, але філософ, що думає про загальне благо, хороший для сучасників, але відповідати за його політичні прорахунки доводиться нащадкам»<sup>3</sup>. Втім, цю точку зору, очевидно, слід вважати баченням сучасної російської навколорядної політичної школи, яка пропонує своєрідні, відмінні від загальноприйнятих, механізми боротьби з внутрішньою дестабілізацією. В межах цієї школи війна з іншими країнами вважається прийнятним механізмом гамування внутрішніх катаклізмів.

Однак найбільший внесок у дослідження стабільності зробили давньогрецькі мислителі. Показовим з точки зору предмету дослідження є погляди Демокрита (460 – 370 рр. до н.е.), що вважається представником атомістичного матеріалізму. Філософа цікавила впорядкована, а отже стабільна, держава, що підтримується за допомогою одностовиства та морально-соціальної солідарності вільних членів поліса. Демокрит розглядав закон як примусовий засіб стабілізації суспільних відносин, що спрямований проти тих, хто через розумову та моральну неповноцінність, добровільно відмовляється жити добросовісно. Держава, на думку мислителя, є спільною справою громадян полісу. Головне ж завдання політики як мистецтва полягало в забезпеченні інтересів вільних громадян поліса. Держава-поліс уособлює в собі спільну справу громадян, підтримання її функціонування визначає суть і принципи прав і обов'язків громадян. Демокрит був переконаний, що державні справи є важливішими за усі інші. Кожен повинен дбати про те, щоб держава була упорядкована (стабільна), не домагаючись більших почестей, ніж йому личить, і не захоплюючи більшої влади, ніж це корисно для спільної справи<sup>4</sup>. Таким чином у поглядах філософа простежується тісна взаємодія полісу і громадян, яка свідчить про зорієнтованість

політичної системи-моделі на стабільність і демократичність. Поліс твориться громадянами і водночас як сформована інституція дбає про забезпечення їх інтересів.

Платон (428 – 348 до н.е.) був учнем Сократа, відомого давньогрецького філософа, який, утім, не залишив жодного письмового джерела після себе. Вчення Сократа стало відомим завдяки свідченням його послідовників, у тому числі його найвидатнішого учня – Платона, який виклав ідеї свого наставника в «Апології Сократа». Сократ сформулював концепцію договірних відносин між державою та її громадянами. Політичну свободу він пов'язував із пануванням мудрих і справедливих законів.

Платон же обґрунтував концепцію ідеальної держави у діалозі «Держава». Основними характерними ознаками ідеальної держави є мужність, мудрість, самодостатність, справедливість і рівність. Аналізуючи форми правління в полісах-державах, Платон вважав їх недосконалими і протиставляв їм власну модель політичного устрою, яка базується на справедливості. З сучасної точки зору цю форму правління Платона можна охарактеризувати як політично стабільну, на відміну від інших нестабільних форм. Залежно від основного принципу, закладеного в державі, вона може бути правильною (монархія, аристократія, демократія) або неправильною (тимократія, олігархія, тиранія)<sup>5</sup>. Нескладно помітити, що правильні форми є стабільними, неправильним притаманні всі ознаки нестабільності.

Правильні форми правління базуються на владі закону, тоді як неправильні функціонують всупереч чинних в них законам і звичаям. Вони далекі від ідеальної держави з чітким розподілом праці та встановленням відмінності між громадянами, відповідно до моральних якостей. В ідеальній державі представлені три верстви громадян: правителі, воїни, працівники (виробники). Справедливість полягає у тому, щоб кожен працював відповідно до власних здібностей і дотримувався відповідного місця в суспільстві. Панування справедливості згуртовує різноманітні і навіть різнорідні частини держави в гармонійне ціле. Стабільність постає результатом гармонійного поєднання, гармонійної взаємодії елементів держави. Усе життя громадян в ідеальній державі Платона мало підпорядковуватися інтересам держави. Філософ вважав, що справедливість існує тоді, коли у правителів переважає мудрість, у воїнів – мужність і сила, у працівників – поміркованість. Таким чином, ідеальна держава Платона постає найкращою, найстабільні-

шою формою спільного проживання людей, що спільними зусиллями утверджують справедливість та духовність. Ідеальна держава, як правління кращих і благородних, є удосконаленим різновидом аристократії: мислитель надавав перевагу цій формі правління над іншими. Держава виникає з необхідності забезпечити природні потреби людей на основі закону, слугує інституційною структурою, забезпечує громадян матеріальними благами, організує їх виховання та освіту, консолідує та захищає їх.

Варто наголосити, що у пізніших своїх діалогах, зокрема в «Законах» Платон переглядає своє попереднє вчення про ідеальну державу. На відміну від моралі та справедливості ідеальної держави, у запропонованій у цьому діалозі моделі організація державної влади спирається на право та закон. Всі виборні державні органи і правителі зобов'язані діяти відповідно до закону. Платон стверджував, що «бачить близьку загибель тієї держави, де закон не має сили і перебуває під чужою владою. Там же, де закон – владика над правителями, а вони – його раби, я вбачаю порятунок держави і всі блага, які тільки можуть дарувати державам боги»<sup>6</sup>. Дослідники помітили, що фундаментальна відмінність між теорією, викладеною в «Державі», та теорією, викладеною в «Законах», полягає в тому, що ідеальною державою керують спеціально вибрані і спеціально навчені люди, чії дії не обмежені законом. Тоді як у державі, описаній у «Законах», – головує закон, а урядовці й усі інші громадяни однаково рівні перед ним.

Дж. Себайн та Т. Торсон стверджують, що новий проект держави Платона був «змішаною державою», розробленою для того, що досягти гармонії урівноваження сил або таким їх об'єднанням, за якого ці сили компенсували б, стабілізували б одна одну<sup>7</sup>. На думку дослідників, стабільність постає результатом урівноваження протилежних політичних сил, щось на зразок поділу влади, адже змішана держава, викладена у «Законах», є компромісом монархічного принципу мудрості й демократичного принципу свободи. Ця відмінність передбачала рішучі зміни в усіх основоположних принципах управління державою згідно з Платоном.

Аналіз засвідчує, що перший проект ідеальної держави, запропонований Платоном, є утопічним і, очевидно, на практиці він виявився б політично та соціально нестабільним. Про це свідчить хоча б той факт, що ідеальної держави ніколи не існувало і існувати не могло. Принципи функціонування ідеальної держави непрозорі й неперевірені. Тоді як друга форма правління (державний лад), пред-

ставлений у «Законах», є набагато стабільнішою політичної системою, оскільки ґрунтується на дії та дотриманні закону, змішаному управлінні. Той факт, що діалог «Законои» був написаний значно пізніше діалогу «Держава» свідчить про те, що античних філософ міг переглянути свої погляди на модель стабільної державу.

Головним завданням осмислення політики вважав пошук моделі досконалого державного управління, яке характеризувалося стабільністю, і учень Платона, Аристотель (384-322 рр. до н. е.) Філософ разом зі своїми послідовниками дослідив політичну структуру та історії 158 державних устроїв, що дало йому змогу визначити, яка форма правління найкраща для більшості держав; яких заходів необхідно вжити для запровадження тієї чи тієї форми правління і які причини зумовлюють стабільність чи нестабільність різних форм держав. Саме у працях Аристотеля знаходимо перші ознаки розмежування держави як інституційної структури та її населення як суспільства.

Аристотель також поділяв держави на правильні (монархія, аристократія, політія) і неправильні (тиранія, олігархія, демократія). Перевагу філософ надавав політії – змішаній формі держави, яка виникає з поєднання олігархії та демократії. «Тільки ті типи державного ладу, що мають на увазі загальну користь, є, згідно зі строгою справедливістю, правильними», – переконаний мислитель<sup>8</sup>. Відхилення ж від справедливості він вважає головною причиною занепаду держав. Держава у Аристотеля постає як вища форма політичного спілкування вільних і рівних людей. Вона виникає як продукт природного розвитку людства і є вищою формою відносин, що виникають природно, на зразок сім'ї. Право Аристотель ототожнює з політичною справедливістю, підкреслює його зв'язок з державою.

Погляди на формування стабільної держави, управління нею були викладені мислителем в трактаті «Політика». Аристотель стверджує, що форма державного ладу (правління) встановлюється залежно від ступеню домінування бідних або багатих прошарків. Найстабільнішою формою правління є політія, в якій прототип нинішнього середнього класу стабілізує державну систему. В концепції ідеальної держави Аристотеля середній елемент мусить дотримуватися у звичаях і політиці поміркованості, він повинен мати перевагу над крайніми елементами або бути сильнішим від кожного із них зокрема. Політія поєднує в собі кращі сторони олігархії і демократії, вона вільна від їх недоліків.

В політії Аристотеля верховна влада повинна зосереджуватися в руках більшості, а не меншості, кількість прибічників державного ладу повинна переважати кількість його противників в загальній кількості вільного населення<sup>9</sup>. Крайнощі за будь-якої форми правління знищують держави. Зауважимо, що все це – запропоновані античним мислителем механізми стабілізації соціально-політичної ситуації в моделі ідеальної державі. Політичній стабільності, факторам її підтримки або розхитування вчений відводить значне місце в книгах V і VI «Політики». Яку практичну стабілізаційну вагу має одна лише рекомендація щодо введення опонентів того чи іншого державного устрою в його структуру задля запобігання їх деструктивної, а отже дестабілізаційної, діяльності?

Головну причину революцій і нестабільності державного ладу Аристотель бачить у невдоволенні, що породжується усвідомленням громадянами нерівності. Тому для забезпечення стабільності необхідно запобігти невдоволенню, надавши якомога більшої кількості людей хоча б деяку частку почестей, посад і доходів, тобто розподіливши в державі блага справедливо. Мислитель наголошує на необхідності прийняття законів, які не дозволяли б збагачуватися понад міру, а також сприяли зміцненню середнього класу, підтримка якого є вирішальним фактором для влади. Ідеальну державу Аристотеля, політію, слід характеризувати як політично та соціально стабільну<sup>10</sup>. Філософ розмірковує не лише над механізмами політичної стабілізації, а й над соціальними стримуванням та запобіжниками дестабілізації. Аристотель просунувся набагато далі своїх попередників у виявленні факторів стабілізації державного розвитку. Так званий середній елемент, середній прошарок є не чим іншим як прототипом сучасного середнього класу. Як відомо, держави з численним домінуванням середнього класу є найбільш стабільними, як політично, так і соціально. Для них не характерні політичні катаклізми, соціальні вибухи та інші ознаки нестабільності.

Однією з головних гарантій стабільності державного ладу Аристотель вважає систему виховання, освіту, підкреслюючи, що «ніякої користі не принесуть найкорисніші закони, якщо громадяни не будуть привчені до державного порядку й у його дусі виховані»<sup>11</sup>. Тільки за допомогою освіти держава здатна прищепити молоді звичку миритися з певною формою правління. Без такої звички закони виявляться безсилими. У вихованні молоді Аристотель головним вважав формування законослухняності – здатності підкорятися законам, законодавцеві, – вважають дослідники криміналіс-



тичного аспекту вчення Аристотеля<sup>12</sup>. Для укріплення стабільності в державі філософ пропонує зміцнити владу закону, здійснити розподіл обов'язків та належним чином дбати про виховання і освіту молодого покоління.

Велику увагу Аристотель приділяв вивченню факторам дестабілізації, пропонуючи вчення про державні перевороти, їх рушійні елементи, внутрішньо властиві кожній формі правління держави і засоби їх нейтралізації. Аналізуючи дестабілізаційні прояви в державі, Аристотель розрізняє насильницькі і ненасильницькі перевороти. Ці дестабілізаційні чинники супроводжуються зміною принципів державних форм правління. Основну причину переворотів мислитель вбачав у спотворенні принципу політичної справедливості. Повстання класифікував як справедливі і несправедливі: якщо повстають незадоволені, щоб зрівнятися з іншими, то воно справедливе; якщо ж повстання піднімається тими, хто має рівні з іншими права, але домагається більших прав, то воно несправедливе.

Аристотель детально аналізує причини конфліктів у державі. Причинами нестабільності визначаються суперечності в середовищі правителів, демагогія, за допомогою якої одна людина здатна зосередити в своїх руках всю повноту влади і стати тираном, руйнуючи форму правління, а також різноплеменність населення. Виокремлення останньої причини нестабільності Аристотелем має величезне значення для нашого дослідження. Різноплеменність мовою сучасної етнополітичної науки означає етнічну гетерогенність, яка є конфліктогенним чинником та породжує етнічну нестабільність у суспільствах і державах. Отже, перші згадки про суть (не назву) явища етнополітичної стабільності, спроби обґрунтувати причини етнополітичної дестабілізації можна впевнено датувати античною добою.

Цю думку обстоюють у своїх дослідженнях також представники сучасної української школи етнополітології. Зокрема, О. Картунов стверджує, що витоки сучасних західних етнополітичних теорій і концепцій сягають передісторичної доби, визначні політичні трактати якої розглянуті нами вище. Дослідник стверджує, що попри неможливість встановити конкретний час виникнення етнополітичної думки як такої, очевидно те, що «першим зародилось те, що умовно можна назвати етнічною думкою, тобто міркування про поділ людства на етнічні групи, які мають не лише спільні, а й специфічні риси та особливості»<sup>13</sup>. Адже перші державні утворення формувалися за принципом етнічної спорідненості та складатись з

представників одного етносу. Ставлення до іншоплеменного населення було ворожим, настороженим. Лише на території Греції в V-IV ст. до н.е. існувало 158 таких держав-полісів. З зародженням держав і політизацією влади виникає політична думка, теоретики і практики починають осмислювати суть і роль, форми і функції держави та її органів. А також право та інші політичні феномени, включаючи стабільність без забезпечення якої будь-яке тривале існування перших держав було неможливим. О. Картунов переконаний, що саме в ці так звані передісторичні часи «дві думки – етнічна та політична, наклавшись одна на одну, утворили етнополітичну думку, під якою автор має на увазі міркування про взаємовідносини етносів між собою та з державою. І, мабуть, тоді ж почали закладатись основи та вироблялись принципи етнополітики»<sup>14</sup>.

Таким чином перші згадки про суть явища етнополітичної стабільності, спроби обґрунтувати причини етнополітичної дестабілізації можна датувати передісторичною добою. Попри відмінності, філософські течії цієї доби в переважній більшості звеличували порядок, спокій та стабільність як головні політичні цінності, засуджуючи нестабільність, проби дестабілізації та хаосу.

Незважаючи на те, що мислителі Риму та Греції не вживали поняття «етнополітична стабільність», вони осмислювали, аналізувати причини політичної, в тому числі етнополітичної нестабільності, її руйнівні наслідки для держав і пропонували власні проекти (моделі) побудови стабільної держави, надаючи рекомендації щодо стабілізації тогочинної політичної ситуації. Це свідчить про те, що без забезпечення стабільності не мислили розвитку тогочасних етнополітичних систем (які розуміли як поліси-держави) вже у стародавні часи.

1. Шульженко Ф. П. Історія політичних і правових вчень / Ф.П. Шульженко, Т.Г. Андрусак. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – С. 74. 2. Сердюкова С. Философы у власти: Луций Анней Сенека и Марк Аврелий Антонин [Електронний ресурс] / Сердюкова С. // Матеріали міжнародної конференції антиковедов «Античное общество – IV : Власть и общество в античности». – СПб. : СПбГУ, 2001. – Режим доступу : <http://centant.spbu.ru/centrum/publik/confcent/2001-03/serdukov.htm>. 3. Там же. 4. Античная философия: Энциклопедический словарь. – М. : Прогресс-Традиция, 2008. – С. 607. 5. Платон. Держава [Електронний ресурс] / Платон / пер. з давньогр. Д. Коваль. – К. : Основи, 2000. – 355 с. / Ізборник першоджерела та інтерпретації. – Режим доступу : <http://izbornyk.org.ua/plato/plat.htm>. 6. Платон. Законы [Електронний ресурс] / Платон / пер. А.Н. Егунова. – М. : «Мысль», 1999 // Платонополис. – Режим доступу : <http://www.platonizm.ru/content/platon->

zakonu. 7. *Себайн Дж.* Історія політичної думки / Дж. Себайн, Т. Торсон. – К., 1997. – С. 98. 8. *Арістотель.* Політика / [Електронний ресурс] / Арістотель / пер. з давньогрецької О. Кислюк. – К. : Основи – К., 2005. – 239 с. / Ізборник : першоджерела та інтерпретації. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/aristotle/arist.htm>. 9. Там же. 10. *Філософія* : підруч. / [Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А.]. – К. : Академвидав, 2007. – С. 46. 11. *Арістотель.* Цит. праця. 12. *Іванов Ю.Ф.* Кримінологія [навч. посіб.] / Ю.Ф. Іванов, О.М. Джужа. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2006. – С. 168. 13. *Картунов О. В.* Вступ до етнополітології : навч.-навч. посібник / Картунов О.В. – К. : Ін-т етнополітики, управління та господарського права, 1999. – С. 57. 14. Там само.

### ***Aslanov Stelas. The origins of ethno-political stability in political tractates of antiquity***

The origins of ethno-political stability in political tractates of antiquity – Ancient Rome and Greece are analyzed. Philosophical and political trends of that epoch regarded order and stability as main political values, condemning instability and attempts to destabilize situation. The historical context of stability is one of the inherent characteristics of the society in the state as self-organization. The origins of political and thus ethno-political stability found in the works of ancient philosophers. Thinkers thought over what kind should be the ideal state model, mechanisms of control, the relationship between the ruler and the people.

The largest contribution to the study of stability made ancient Greek thinkers. Plato (428 – 348 BC) was a pupil of Socrates, the famous Greek philosopher, who, however, did not leave any written source. Plato substantiated the concept of the ideal state in the dialogue “The Republic”. The main characteristic features of the ideal state is courage, wisdom, self-sufficiency, justice and equality. Analyzing the forms of government in the policy-states, Plato considered them imperfect and contrasted his own political model based on justice. On modern opinion Plato’s form of government can be described as politically stable, unlike other unstable forms.

In the ideal state stability appears as result of harmonious combination and harmonious interaction of elements of the state. All life in the ideal Plato’s state was subordinated to the interests of the state. The state arises from the need to ensure that the natural needs of people on the basis of the law, serves as institutional structure, provides citizens with material things, organizes their training and education, consolidates and protects them. It is worth noting that in later his dialogues, particularly in the “Laws” Plato is revising its previous doctrine of the ideal state. Unlike morality and justice of ideal state, in the proposed model in this dialog organization of the government is based on law. All elective public bodies and rulers must act in accordance with the law.

The main task of understanding the policy considered proper public administration model search, which was characterized by stability, and a student of Plato, Aristotle (384-322 BC.) Philosopher with his followers explored the political structure and history of the 158 state system, which allowed him to determine what was the best form of government for most countries; what measures were necessary for the implementation of this or that form of government and what were the reasons causing stability or instability of various forms of states. It is the tractates of Aristotle where we find the early signs of disengagement of the state as the institutional framework and its people as a society.

The thinker views on formation of a stable state management were outlined in his treatise "Politics". Aristotle says that the form of the state system is set depending on the degree of dominance poor or rich layers. The most stable form of government is a polity in which the prototype of this class stabilizes the state system. Polity combines the best aspects of oligarchy and democracy, it is free from their drawbacks.

In Aristotle's polity supreme power should be concentrated in the hands of the majority, not the minority, the number of supporters of public order should prevail over the number of its opponents in the total quantity of free people. The extremes in any form of government destroy the state. Note that all of this – the ancient thinker's proposed mechanisms to stabilize the socio-political situation in the model of an ideal state. The philosopher devotes considerable space in books V and VI of "Politics" to political stability, factors of its support or loosening.

The main cause of revolution and political system's instability, Aristotle pointed out, is discontent generated by the awareness of citizens inequality. Therefore, to ensure the stability it is necessary to prevent discontent, giving as many people as possible some share of honors, positions and income. The thinker stresses the importance of laws that strengthens the middle class, whose support is crucial for the government.

Despite of the fact that antiquity thinkers didn't use the ethno-political stability term, they analyzed various dimensions of instability, its destroying consequences for states and proposed their own projects of stable state building.

**Key words:** ethno-political stability, political stability, государство.

УДК 351.86 (746.1.)

**ХАЙТАМ НІАМАХ РАХІМ**

## **МЕДІАДИСКУРС ТА СУСПІЛЬНА ДУМКА В США СТОСОВНО ІСЛАМУ І МУСУЛЬМАН НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.**

*Досліджуються трансформація медіадискурсу та суспільної думки в США стосовно ісламу та мусульман після терористичних актів 11 вересня 2001 р., в ході американської військової операції в Іраку, під час підготовки та проведення чергових президентських виборів тощо. Особлива увага звертається на роль медіа у формуванні певних стереотипів та упередженостей американців (іслам як загроза західній культурі, небезпека ісламізації населення внаслідок міграційних процесів, різниця базових цінностей мусульманської та іудейсько-християнської культури та ін.).*

**Ключові слова:** іслам, мусульмани, араби, медіадискурс, суспільна думка, медіа, тероризм, культурні цінності.

---

© РАХІМ ХАЙТАМ НІАМАХ – аспірант кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та іноземних мов Європейського університету